

HAGABLADET

Nr 2-3/2005

Kommunerna och parkens väl

AV LARS SUNDSTRÖM

I regeringens proposition 1994/95:3, som presenterar Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården, framhålls att "det gäller här att slå vakt om det historiska landskapet i ett område med komplexa skyddsvärden som är av särskild betydelse för det nationella kulturarvet, för Stockholmsregionens ekologi samt för människors rekreation".

Planmonopolet ligger hos kommunerna. Stockholm och Solna har därigenom ett avgörande inflytande när det gäller Nationalstadsparkens framtid.

STUDIE VISAR OINTRESSE

Hur förvaltar kommunerna detta ansvar? För att söka svar på den frågan har Daniela Fröberg i en C-uppsats framlagd vid Uppsala universitet 1999 lagt ett statsvetenskapligt perspektiv på kommunernas förmåga att förverkliga skyddet av parken. Hon har analyserat fem detaljplaner och ett bygglov från åren 1995-99 i relation till lagstiftningen. De studerade planerna är: Norra länken i Stockholm, Fysikcentrum i Stockholm, utbyggnad av Sophiahemmet i Stock-

holm, nedgrävning av kraftledning i Bergshamra i Solna och kontorshus i kv. Skogskarlen vid Brunnsviken i Solna. I en uppsats i skriften *Nationalstadsparken, ett experiment i hållbar utveckling* (Formas, Stockholm 2002, red. Lennart Holm och Peter Schantz), sammanfattar hon resultatet av studien på följande sätt:

"Ett mönster som visar sig i de fall jag granskat är att det är andra orsaker och visioner som ligger bakom utarbetandet av detaljplanerna än att ge skydd åt värden i Nationalstadsparken. Andra saker har prioriterats högre och aktörerna var mer motiverade att genomföra dessa än att skydda Nationalstadsparken.

Det som pekas ut som t.ex. naturvärden i propositionen eller som viktiga, men svaga, biologiska spridningsområden som bör förstärkas enligt kommunernas egna utredningar betonas inte i planhandlingarna.

Min bedömning är att aktörerna ofta styrts av ambitionen att genomföra projekt man redan tidigare bestämt sig för att realisera. Man har sökt vägar att se sina visioner och planer bli verklighet så opåverkade av den nya lagstiftningen som möjligt.

Jag vill således hävda att undersökningen visar att man i mångt och >>>

Carl Christoffer Gjörwell, målning av Per Krafft den äldre. Den mångsysslande bibliotekarien Gjörwell var en tongivande kulturpersonlighet i Stockholm under 1700-talets andra hälft. Mest känd är han för sina många brev. Här beskriver han bl.a. sina promenader i de områden som i dag är Nationalstadsparken. I en vacker passage ser han hur grönområdena runt Stockholm hänger samman i ett paradisiskt fält, från Karlberg över Haga, Fiskartorpet och vidare till Valdemarsön (dvs. Södra Djurgården).

Kan vi i dag i någon mån hålla ihop dessa historiska parkområden, eller bygga vi i stället för alla förbindelser dem emellan?

HAGABLADET

är en tidning för natur och kultur vid Haga-Brunnsviken. Den utkommer med fyra nummer per år. Lösnummerpris 10 kr.

REDAKTION:

Sverker Michélsen,
Cecilia Önfelt.

ANSVARIG UTGIVARE:

Lars Sundström,
Haga-Brunnsvikens
vänner.

**HAGA-BRUNNSVIKENS
VÄNNER**

info@haga-brunnsviken.org
Box 23224
104 35 Stockholm

Mellanlandning Frösundavik

Ingen kan missa det: SAS-huset i Frösundavik. Upphovsmännen visade visserligen ambition att anpassa huset till miljön, men storleken är sådan att den dominerar, både från land och än mer från Brunnsvikensidan.

Huset stod färdigt 1987 i stål, glas och många moderna vinklar. Nu säljs det till en tysk fastighetspekulant för 1,1 miljard.

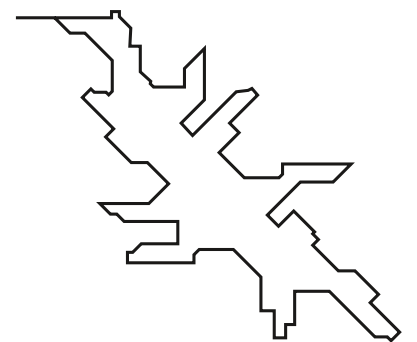
Det finns en sedelärande historia med byggnaden. Marken i området var länge statlig men såldes till Solna, som raskt sålde den vidare till SAS på 1980-talet.

I kommunens tidigare planer

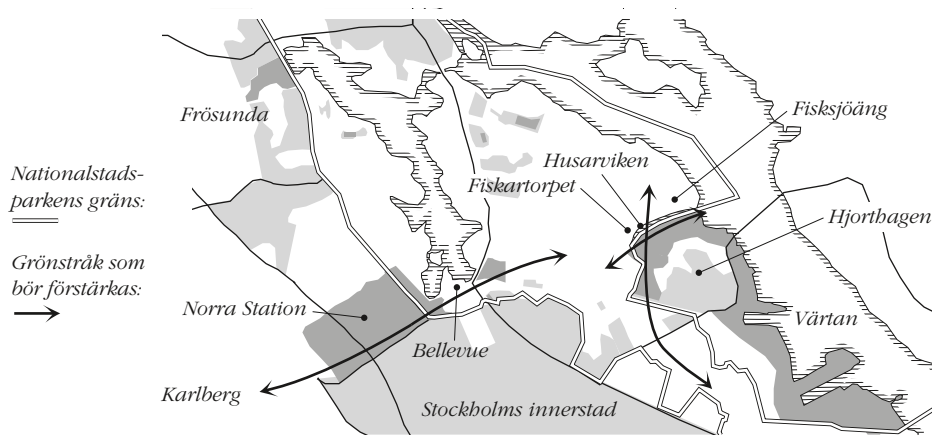
var området avsett som park. Men SAS ville ha sitt huvudkontor här. Och fick man inte det, ja, då tänkte man placera det i Köpenhamn.

Solna kommun ändrade sina planer. SAS fick bygga.

Beslutet var inte okontroversiellt. Kritiska röster hördes, området var ju trots allt ett riksintresse för kulturminnesvärden. Länsstyrelsen var kluven, men stannade för ett ja, av nationella och regionala skäl. SAS fick sin vilja igenom, regionen klarade sig, och efter mindre än två decennier drar företaget vidare.

Sensmoral: kommun och länsstyrelse måste våga se längre än till byggherrars krav. De värden som står på spel i Nationalstadsparken ska leva betydligt längre än tjuo år. ●

Ungefärlig utsträckning av de byggprojekt som planeras i och strax utanför Nationalstadsparken, markerade med mörkgrå färg.

►►► mycket varit omotiverade att implementera lagbestämmelsen om Nationalstadsparken.”

DAGENS DETALJPLANER BÄTTRE?

Har kommunernas tillämpning av lagen skärpts sedan Daniela Fröberg genomförde sin studie? Under år 2005 har Haga-Brunnsvikens vänner yttrat sig över planer och program för stadsutvecklingsområdena Norra Station och Husarviken i Nationalstadsparkens gränsszoner.

Vår granskning visar att det även i dessa planer är andra ambitioner än att ge skydd åt värden i Nationalstadsparken som styr utformningen. Att med minsta möjliga modifieringar genomföra stora stadsutvecklingsprojekt har varit ambitionen. De natur- och kulturvärden som pekas ut som viktiga i lagbestämmelsen om Nationalstadsparken och i kommunernas egna utredningar betonas inte i plan- och programhandlingarna.

HISTORISKA PARKSTRÅK

I uppsatsen ”Det historiska landskapets kulturvärden” i skriften *Nationalstadsparken, ett experiment i hållbar utveckling*, skriver Peter Schantz:

”En upplysning om hur integrerad Djurgården var i ett större sammanhang, ej olik det som Nationalstadsparken skall hantera, ges i ett annat brev av Gjörwell. Han beskriver där Gustav III:s pastorala planer och säger att om de verkställs ”så komma våra barn en gång vandra på bara elyseiska fält alltifrån Lofön, över Karlberg, Haga, Fiskartorpet hit ut till Valdemarsön, förbi Tivoli, Freskati och Albano.”

Givetvis ser landskapet inte likadant ut i dag som på 1700-talet men ännu så sent som 1920 var det relativt oförändrat – se kartserien här intill över bebyggelsens utveckling. I dag hotas

de sista länkarna mellan Haga och Norra Djurgården samt mellan Norra och Södra Djurgårdens ekologiska kärnområden.

NORRA STATION UTAN SAMBAND

I programunderlaget för Norra Stationsområdet nämns överhuvudtaget inte sambandet med omgivande naturmiljöer, parklandskap och friluftsområden – Karlberg, Haga, Bellevue och Norra Djurgården – som en planförutsättning för områdets utformning. Där sägs bara att ”sambanden mellan de omgivande naturområdena och programområdet är svaga” och att ”kommande detaljplaner och tillhörande miljökonsekvensbeskrivningar får redovisa utformningen av offentliga ytor samt hur grönstrukturfrågorna tillgodoses”.

Vi understryker i vårt yttrande vikten av att programunderlaget kompletteras med krav på ett öst-västligt stråk av naturparker från Karlberg över Bellevue och Albano till Norra Djurgården.

STADSKAJ VID HUSARVIKEN

Vid Storängskroken möts Storängens och Husarvikens dalgångar. Det gör också Nationalstadsparkens gräns mot Gasverket och Storängskrokens arbetsplatsområde.

Söder om viken begränsas dalgångarna av skogsklädda berg, Hjordhagsberget och Ugglebacken. Norr om viken sträcker sig ängar förbi Fiskartorpet upp mot Lillsjön och Laduviken. Här, norr om viken, finns goda exempel på åtgärder som helt i enlighet med Nationalstadsparkens syften återskapar förlorade natur- och kulturvärden. Världsnaturfonden har restaurerat Lillsjön som våtmark och Djurgårdsförvaltningen har avvecklat upplagsområdet i Fisksjöäng som återställs till ängs- och hagmark.

Stadens *Program för planering* för området Gasverkstomten-Storängskroken söder om Husarviken anger att det här finns förutsättningar för att bygga ca 5 000 bostäder. Till programets utgångspunkter för planeringen hör en landskapsanalys, utarbetad av Andersson Jönsson Landskapsarkitekter AB, som behandlar ”möjligheter och begränsningar för ny bebyggelse, samt förslag till aspekter att beakta i det fortsatta planeringsarbetet”.

I detaljplanen för Husarviken har viktiga aspekter i landskapsutredningens rekommendationer helt tappats bort. Storängens dalgång har täppts till och det visuellt läsbara dalstråket Fiskartorpet–Fisksjöäng–Husarviken har trängts ihop av sju våningar höga byggnadskvarter som kryper fram mot Husarviken och döljer Hjordhagsberget som är dess naturgivna södra vägg.

Höga hus endast 20–25 meter från den utfyllda stranden förvandlar Husarvikens södra strand till en stadskaj. Det är uppenbart att en sådan massiv stadsfront mot Nationalstadsparken skulle påverka det historiska landskapet och den känsliga spridningsvägen mellan Norra och Södra Djurgårdens ekologiska kärnområden på ett sätt som innebär att dess natur- och kulturvärden utsätts för påtaglig skada och därmed skulle strida mot bestämmelserna i lagen om Nationalstadsparken.

Vi har i vårt yttrande förespråkat en omarbetning av planen som tar sin utgångspunkt i det historiska landskapets natur-, kultur- och rekreationsvärden och låter dessa vara avläsbara även i framtiden.

SOLNAS ÖVERSIKTSPLAN

Solna redovisade 1997 en fördjupad översiktsplan för sin del av Nationalstadsparken. Den tar inte upp frågan om skyddet av områden som gränsar till Nationalstadsparken. Konfrontationen mellan parken och förändringar i parkens gränsszoner är tydlig i norra Frösunda där en kraftfull exploatering påtagligt skadat illusionen av den gränslösa engelska parken kring Brunnsvikens öppna vattenspegel. Vår syn på betydelsen av dagens natur- och kulturvärden i gränsszonen mellan Nationalstadsparken och det omgivande landskapet, och därmed på den framtida gestaltningen av mötet mellan parken och dess omgivning, har vi utvecklat i yttranden över detaljplanen för norra Frösunda år 2001, över den fördjupade översiktsplanen för Västerjärva och Ulriksdalsfältet år

2001 och 2003 och över *Översiktsplan 2006* år 2005. Där framhåller vi att det i ett natur- och kulturhistoriskt perspektiv inte är en skarp gräns, en stadsfront, utan tvärtom ett starkt samband som präglar förhållandet mellan landskapet på ömse sidor om gränsen.

Solnas *Översiktsplan 2006* har på ett förtjänstfullt sätt tagit till vara ett sådant sammanhang i förslaget att norr om Västerjärva och Ulriksdalsfältet binda samman landskapet på ömse sidor om stambanan och Uppsalavägen och där skapa ett brett sammanhängande attraktivt frilufts- och grönområde från det regionala grönstråket Järvakilen med Igelbäcken till Nationalstadsparken.

Solnas ambition är att koordinera det fortsatta översiktsplanarbetet med planeringen av Nationalstadsparken inom Stockholms stad.

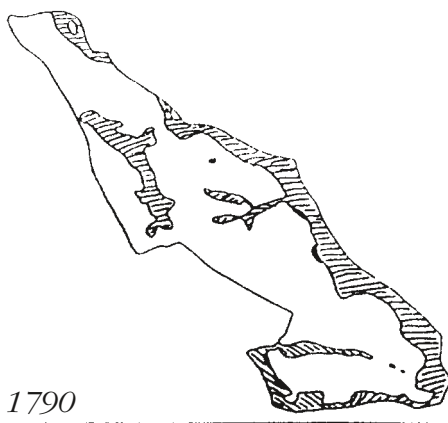
STOCKHOLMS ÖVERSIKTSPLAN

Vad gäller Stockholm har ännu ingen fördjupad översiktsplan för Nationalstadsparken presenterats. I ovan redovisade projekt har emellertid staden i planeringsinitiativ ifrågasatt den återhållsamhet i exploatering av gränsszonerna som propositionen förutsatt.

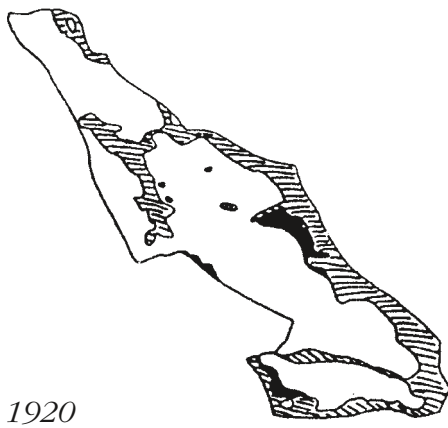
I landskapsanalysen för Husarviken av Andersson Jönsson Landskapsarkitekter AB finns riktlinjer som syftar till att långsiktigt säkerställa och utveckla Nationalstadsparkens natur- och kulturvärden. Riktlinjerna borde ingå i en fördjupad översiktsplan för parken. Analysen framhåller bl.a. betydelsen av att det visuellt läsbara dalstråket Fiskartorpet–Fisksjöäng–Husarviken bevaras och lyfts fram. I gränssonen mot Nationalstadsparken längs Storängens och Husarvikens dalgångar "bör Hjorthagen och Ugglebacken förbli dalstråkets väggar och rå över ny bebyggelse för att behålla landskapets identitet och tydlighet. /Området där/ dalgångarna möts bör lämnas obebyggt. En grön zon med trädvegetation samt lägre höjd på nya byggnader närmast Husarvikens södra strand förstärker vattenrummets intima småskalighet." Fiskartorpets miljö måste beaktas och Husarvikens öppna vattenyta bör "vidgas med utgångspunkt från äldre strandlinjer". Norra och södra sidan av Husarviken bör "ses som ett kulturhistoriskt landskapligt sammanhang och utvecklas med dessa utgångspunkter som Nationalstadsparkens gräns".

ALTERNATIV IDÉSKISS

Kommittén för Gustavianska Parken

1790

1920

1990

Kartserie som redovisar bebyggelsens utbredning i det område som i dag är Nationalstadsparken. Bilder ur regeringens proposition om Nationalstadsparken.

och Haga-Brunnsvikens vänner har tillsammans med landskapsarkitekt Sture Koinberg tagit fram en idéskiss till användning och gestaltning av området mellan Husarviken och Stadion efter landskapsanalysens riktlinjer. Idéskissen visar även hur man i enlighet med Nationalstadsparkens syfte kan förnya infrastrukturen i området på ett sätt som sammantaget medför en förbättring av miljön inom Nationalstadsparken och möjliggör en väsentlig förbättring för hälsa och miljö genom att

- skapa ett centrum för idrotts- och friluftsliv med ett rikt varierat utbud

som samtidigt skall vara ett inbjudande genomgångsrum till Norra Djurgårdens strövområden,

- säkerställa områdets viktiga funktion som ekologisk spridningszon mellan Södra och Norra Djurgården,
- förtydliga rumsliga gränser och sammanhang i landskapet samt
- återskapa förlorade skönhetsvärden och historiska sammanhang i landskapet kring Husarviken och samtidigt stärka den biologiska mångfalden i området.

(Idéskissen presenteras närmare i kommande nummer av Hagabladet.)

MEDBORGERLIG FÖRANKRING

För Nationalstadsparkens framtid är det nödvändigt att en kommungemensam planering och syn på hur hushållningsbestämmelserna skall tillämpas prioriteras. Det är angeläget att kommunerna redovisar sin syn och att förändringar i parkens gränssoner kommer under debatt och slutlig prövning.

I slutordet till skriften *Nationalstadsparken, ett experiment i hållbar utveckling* säger Lennart Holm att "ett positivt samarbete mellan de ansvariga och de frivilligorganisationer som entydigt arbetar för parkens bästa är en förutsättning för parkens förankring hos medborgarna" men att:

"det viktigaste är att det utvecklas ett folkliv i parken, att dess möjligheter som vardagsrum sommar som vinter tas tillvara. Livet i parken måste stimuleras med vandringar och visningar och lockande tilldragelser med fest och allvar. Parkens pedagogiska möjligheter är dåligt utnyttjade – den kan bli "en mulleskog, en skolskog och universitetsskog". Aktiviteterna kommer inte av sig själva. Parkförvaltningen måste ha programresurser för att hålla intresset levande och skapa vanor att utnyttja parken. Man skall undra "vad händer i parken idag?" och media skall ge svar. Då har parken fått den ställning som riksdagsbeslutet avsåg."

Åtminstone en av våra egna programpunkter under år 2006 skall handla om detta och de frågor Daniela Fröberg ställt i sin studie av faktorer som påverkar kommunernas förmåga att förverkliga skyddet av Nationalstadsparken enligt riksdagsbeslutets intentioner.

Lars Sundström är ordförande i Haga-Brunnsvikens vänner. De i artikeln nämnda yttrandena står att läsa på föreningens hemsida, www.haga-brunnsviken.org.

Nationalstadsparken tio år

Hur såg visionen ut och hur kom den till?

Ers Majestät

Ärade Vänner till Nationalstadsparken

Vilken nostalgitripp att få vara med här i dag! För mig har förberedelserna inneburit en hisnande resa genom hjärn- och papperskontoret. Liksom den introduktion vi nu fått.

Jag vill börja med att tacka de personer och sedermera vänner, som aldrig sviktat i kampen för att skydda det område, som enligt lagen kallas Nationalstadsparken, men som i folkmun kallas Ekoparken.

Jag tänker främst på Henrik Waldenström, Peter Schantz, Greger Carpelan, Richard Murray, liksom Odd Engström på sin tid; Henrik Ekman, Jens Wahlstedt och Eric Casten Carlberg.

Sverige har en tradition på området fysisk planering som vi borde vara stolta över. I Bönhamns fiskeläge där jag bor, finns en detaljplan från 1972 som motat privatiseringsivern och värnat om fiskelägets karaktär. I Höga kusten finns ett världsarv, där den varsamma markanvändningen gör det möjligt att följa människans kulturarvsvandring från stenålderns bosättningar och fram till de nutida, i takt med landhöjningen.

Vi har samma typ av värdediskussion – vad får man göra i ett världsarv och vad får man inte, vad ska man skydda, hur ska man definiera det, vilka krav måste ställas. Det är inte endast här dessa diskussioner tvingats fram.

Namnet nationalstadspark kom till som ett uttryck för det gemensamma ansvaret för unika värden i vårt lands huvudstad, Stockholm, en stadspark av nationellt intresse.

Jag tänkte på våra gemensamma nationallälvar och nationalparker i norr med sina unika ekologiska betingelser. Jag tänkte på Nationalstadsparkens unika historiska rötter i det kulturlandskap som här finns allestädes närvarande men som i olika delar av området har helt olika karaktär. När jag vandrar längs en nationalälv eller genom en nationalpark förväntar jag mig en sorts stillhet. När jag vandrar genom Nationalstadsparken förväntar jag mig en annan slags stillhet.

Storstadsmänniskan behöver par-

*I mitten av 1994
lades propositionen om
Nationalstadsparken fram.
Riksdagsbeslut kom
senare samma år, och lagen
trädde i kraft 1995.*

*Det var under Görel
Thurdins tid som plan-
och miljöminister som
förarbetena skedde.
Vid ett jubileum med
anledning av lagens
tio år, anordnat av
Världsnaturfonden WWF,
såg Görel Thuridin
tillbaka på lagens förhistoria,
men funderade också på hur
det har gått senare.*

*Hagabladet publicerar
här hennes tal.*

ker, gröna oaser och kulturhistoriska byggnader som mötesplatser. Lagen vi diskuterar i dag har med livskvalitet att göra. Det är faktiskt något speciellt att kunna lägga sin kind mot en fyra-hundraårig eks skrovliga stam. Genom att skydda för de flesta människor viktiga värden så skapar vi trygghet för framtiden. Människan behöver både det gamla och det nya. Konsten är att väva samman detta till en dynamisk väv. Rolf Edberg har satt detta på pränt på ett alldeles fantastiskt sätt:

”Någonstans bakom varje människa finns ett landskap som bestämmer hennes yttre villkor. Någonstans inom varje människa finns ett inre landskap. Det yttre och det inre landskapet är med tusen fina trådar förbundna med varandra. De ger oss identitet.”

Det citatet kan kopplas direkt till det engagemang som många föreningar lagt ned för att åstadkomma ett skydd. Dessa människor är med tusen trådar

förbundna med Nationalstadsparken.

Det tog mycket tid att formulera och förankra. Det gällde ju att få politikerna i Solna och Stockholm med på tåget och inte att arbeta mot dem, och därefter få de övriga regeringskollegorna med på samma tåg.

Jag lärde mig oerhört mycket om min egen huvudstad i arbetet och jag kände hela tiden hur mina rötter till mitt fosterland Sverige stärktes.

Mitt första möte med problematiken i området var Sveaplans gymnasiums tänkta ombyggnad, en funkisbyggnad väl värd att hantera varsamt. Medan jag satt och filosoferade över denna byggnad, dök Japanskrapan upp i min sinnevärld och så småningom vidgades problemställningarna till att gälla Brunnsviken, Bellevue med Sparres slott och Paschens hus och Isbladskärret med hägrarna m.m.

Detta och mer därtill framkom vid ett stort antal uppvaktningar av olika slag. Det fanns de som inte alls trodde att det var möjligt att påverka i positiv riktning och det fanns de som var fast beslutna att påverka det hela i en rent negativ riktning.

Det fanns de som krävde att regeringen skulle ta till en fjärde kapitelprövning enligt Naturresurslagen, så att vetorätten kunde användas. Men jag såg inte att vetorätten skulle ge något långsiktigt skydd, snarare ställa kommunerna mot varandra och därmed utgöra ett hinder för samarbete för en god miljö, som vi ville få till stånd.

Därför var det ett snillrikt drag att utnyttja Naturresurslagens kapitel 6 i stället för kapitel 4 och låta kommunerna positivt redovisa till länsstyrelsen på vilket sätt de tänkte tillgodose Naturresurslagens krav på hushållning med naturresurser samt tillgodose naturvårdens, kulturminnesvårdens och friluftslivets intressen i sin planering av markanvändningen i det område som så småningom kom att kallas för Nationalstadsparken. Jag har en känsla av att det också gav möjligheter för de båda kommunerna att samarbeta kring frågor som berörde områden i gränslandet mellan kommunerna. Kommunekologerna gavs dessutom möjligheter att framträda med sina kunskaper, vilket, som de sa

Teckning: Bengt Edlund

till mig, hade varit svårt innan. Många fick legitimitet genom beslutet.

Anledningen till att vi fattade beslutet i regeringen var att de båda kommunerna planerade ungefär 20 jätteprojekt av olika slag runt Haga-Brunnsviken. När tjänstemännen på miljödepartementet beskrev de unika riksintressena tillsammans med dessa jätteprojekt, förstod jag att ingen regering skulle klara av att hantera dem ett och ett och samtidigt kunna balansera skyddet av riksintressena mot utvecklingskraven. Enbart Dennispaketet i sig var ett stort hot med de då föreslagna lösningarna. Det var fascinerande att följa de kommunala processerna och se hur än det ena än det andra av dessa förslag ströks av kommunerna själva, när de tvingades konsekvensbeskriva sina planer.

Efter en rejäl remissomgång skrevs propositionen som lades fram våren

1994. Beslutet i riksdagen kom efter regeringsskiftet. Det blev ingen återställare, propositionen togs med sina skrivningar. I propositionen tog vi upp de projekt som redan fanns i långt framskridet skick, t.ex. Fysikcentrum och Norra länken.

De som ville bygga utgick från att propositionen gav klartecken, och de som inte ville var rädda för att skrivningarna kunde tolkas som ett klartecken, vilket det inte var. Tanken med lagen var inte att stoppa utvecklingen helt. Tanken var att stoppa sådant som skadade dessa värden men samtidigt tillåta annan utveckling. Tanken var också att det som skulle tillåtas skulle ha koppling till redan tidigare etableringar, som t.ex. universitetet med dess campusområde.

Det är viktigt att tänka i ett utvecklingsperspektiv när man ska skydda olika värden. Det ska gå att utveckla

utan att förstöra. Det är det som är hållbar utveckling. Ingen utveckling alls är sällan hållbar. Om allt lämnas orört tar naturen tillbaka allt, även historiska monument. Parker växer igen, hus invaderas av myror, möss och hackspettar och bryts ner bit för bit. Så där fanns en utvecklingstanke men den var mycket visionär, den utgick från att utvecklingen skulle tvingas till anpassning, tvingas till de hänsyn som lagen kräver.

I propositionen sägs att området inte tål ytterligare ingrepp i obebyggd park och natur. Det betyder i klartext att inget ska byggas i icke redan ianspråktagen park eller natur. Punkt slut. Det är ju inte otydligt!

Om Fysikcentrum anges att ett genomförande av planerna kan ge möjligheter till förbättringar. Det står att utveckling i Roslagstulls sjukhusområde och Albanos småindustriområde inte torde förhindras av skyddet. Tilläggas kan naturligtvis: förutsatt att byggnader anpassas. Detta gäller även Norra länken. Den bör kunna förenas med kraven i lagen. Är det otydligt? Ja, för den som inte vill. Nog hade det varit spännande med en Erskine som förenat trä, sten, tegel och glas till ett med naturen dynamiskt Fysikcentrum?

Att beslut grundat på paragrafen om Nationalstadsparken skulle överklagas var självklart. Det finns naturligtvis stora affärsintressen parade med allmänna intressen att bygga i ett så attraktivt område. Så det tog inte så lång tid förrän ett ärende hade nått upp till regeringsrätten. Alla väntade med stor spänning på beslutet. Jag var själv osäker om styrkan i lagen. Enligt regeringsrätten var lagtexten så tydlig att den inte kunde omtolkas. De unika värdena i Nationalstadsparken får inte skadas!

Detta var naturligtvis ett avgörande domslut. Även om domar efter denna tillåtitt byggen, så har den första domen ändå skakat om i exploateringsvärlden och politikerna fått sig en tankeställare. Domslutet skakade även om bland juristerna som tidigare varit vana att tolka lagar mer utifrån förarbeten än utifrån själva lagtexten, och därmed givit sig själva en viss frihet.

Fortfarande är det obegripligt för mig att inte politikerna och arkitekterna är mer intresserade av att anpassa stora byggen till naturmiljön. Det finns byggen på universitetsområdet som inte tagit tillräckliga hänsyn till unika värden, men det finns också

Teckning: Bengt Edlund

tydliga bevis på det motsatta, dvs. att man förändrat tidigare inriktning till fördel för unika värden. Det går med andra ord att bygga anpassat, även om en del hävdar motsatsen. Det finns minustecken och det kvarstår omfattande hot. Dock är Nationalstadsparken fortfarande kvar med de allra flesta värdena ännu intakta. Är inte det något att stärkas av? Det fortsatta arbetet kräver ansvar.

För mig är visionen ett arbetsverktyg. Den skapar långsiktighet och trygghet. Visionen om arbetssättet är särskilt viktig inom den fysiska planeringen. Vår lagstiftning bygger på föreställningar om lokal demokrati, om decentralisering, om ett personligt ansvar hos fastighetsägare och brukare, om spelregler som görs tydliga i förväg genom fysiska planer, om översiktlig-

het och helhetssyn som vägledande för enskilda beslut och – inte minst – om förenklingar och tidsbesparing i myndighetsarbetet.

Översiktsplanen är ett visionärt arbetsredskap om den är förankrad ute bland människorna och innehåller väsentligheter i förhållande till utveckling mot en god miljö. Det är beklämmande att veta att Stockholms stad ännu inte utarbetat någon fördjupad översiktsplan för området.

Hållbar utveckling kräver starka, visionära politiker som vill att lagen ska efterlevas. Det finns emellertid något som bekymrar mig och det är det konstitutionella förfallet i vårt land. Alltmedan fokus är på EU:s konstitution, förfaller vår egen, därför att man helt felaktigt tror att det är EU:s konstitution som är viktigare. Rättssäkerheten i det egna

landet är A och O för att man ska kunna hävda att det råder demokrati och trygghet. Vi har en utveckling i dag där roller sammanblandas, där medborgare inte längre möts med respekt, myndigheter gör som de vill, regeringen inte respekterar av riksdagen fattade beslut.

Det här påverkar naturligtvis hanteringen av en lag som den om Nationalstadsparken, just genom att den ställs mot ekonomiska intressen.

Länsstyrelserna runt om i vårt land ska i första hand vara statens förlängda arm. Även om man ska gynna företagande och sysselsättning så ska man i första hand se till att lagar som har med samhällsplanering, miljö, hälsa och säkerhet följs till punkt och pricka. Man ska vara samordnande mellan kommunerna och se till att processerna enligt lagen följs.

Länsstyrelsen i Stockholms län har ett särskilt ansvar för att det blir som lagstiftaren tänkt sig när det gäller Nationalstadsparken. Arbetet med att identifiera alla värden som ska skyddas har gått för långsamt. Hade man satt igång med det genast och skapat en stark organisation redan från början så hade det varit lättare för kommunernas tjänstemän och politiker att följa lagens krav. Länsstyrelsen ska inte se till ekonomiska intressen utan den ska verka för rättstrygghet i första hand. Detsamma gäller regeringen, som bidragit till förseningen. Rättssäkerhet bygger på att alla hanterar lagarna rättstryggt.

Det blev inte bara som det blev, det blev inte heller helt och hållet som jag ville. Det viktiga nu är att det blir som lagen föreskriver. Det viktiga är att framtida beslut tar hänsyn till den unika miljön och tillåter rätt växelspel mellan gammalt och nytt! Här har länsstyrelsen en framträdande och ibland helt avgörande roll. Länsstyrelsen och regeringen ska vara garantier för att lagen om Nationalstadsparken och dess intentioner följs av kommunerna.

Slutligen – jag som norrlänning förväntar mig att stockholmarna tar hand om min huvudstad och dess nationalstadspark, likaväl som stockholmarna å sin sida förväntar sig att nationalparker och nationalälvar är intakta när de kommer upp till oss i Norrland.

Görel Thurdin var statsråd under åren 1991–94, först planminister och därefter miljöminister.

Brett parkstråk behövs genom Albano

Stadsbyggnadskontoret har på remiss skickat ut ett förslag till detaljplan gällande bostäder för studenter och forskare i Albano. Den mark som avses ligger söder om Björnäsavägen och strax väster om Roslagsbanan.

Albano har tidigare varit ett upp-lags- och småindustriområde men området är nu avröjt. I söder ligger det nya stora Fysikcentrum. Området verkar inte så attraktivt när man ser det idag men utgör en av de få passagerna mellan Ugglevikens och dess dalgång och Brunnsviken.

Det är lätt att argumentera för att ett skräpområde ska snyggas upp med ett attraktivt nybygge. Forskarcentrum och studentbostäder behövs visserligen men ytterligare byggnader skulle kunna stänga det blågröna sambandet mellan Norra Djurgården och Brunnsviken. Nya byggnader kan bli en barriär både för människor och djur.

Haga-Brunnsvikens vänner påpekar i sitt remissyttrande att det skulle vara möjligt att skapa ett parkstråk mellan Uggleviksdalgången och Brunnsviken.

Den allmänna målsättning som finns uttryckt i den landskaps- och kulturmiljöutredning som hör till planen anges vara att bevara, utveckla och förtydliga landskapets visuella grundstruktur, att förstärka och nyskapa gröna samband och ekologiska spridningsvägar samt att öka allmänhetens tillgänglighet till och genom området.

Målsättningen skulle om den förverkligas väl svara mot Nationalstadsparkens syfte. Problemet är att

det inte finns någon övergripande plan som långsiktigt säkerställer en sådan utveckling.

I den ursprungliga propositionen från regeringen, då Nationalstadsparken skapades 1994–95, står det att utvecklingen skall inriktas på att "förstärka områdets natur, kultur- och rekreationsvärden och att värna den biologiska mångfalden". Nu kryper flera stora byggen in i parken, vilket redovisas i andra artiklar i detta nummer av Hagabladet.

Ju fler hus som byggs innan det finns någon översiktsplan där man kan se helheten, ju större risk är det att det sker misstag.

Haga-Brunnsvikens vänner för-språkar därför en omarbetning av

den aktuella detaljplanen. Planen bör reglera frågor som gäller de nord-sydliga ekologiska spridningsvägarna och tillgängligheten för allmänheten. Den bör även reglera de visuella sambanden mellan Kräftrikets udde och Albanoberget liksom de öst-västliga från Uggleviksdalgången mot Brunnsviken och Bellevue. Planområdet bör därför utvidgas till att innefatta hela det centrala parkstråket och dess samband över Roslagsvägen.

Cecilia Önfelt.

Yttrandet över Albano finns att läsa på föreningens hemsida, www.haga-brunnsviken.org, där även några illustrationer förtydligar föreningens tankegångar.

Fjäriln vingad...

Nr 1
Februari
1990

Medlemsblad för

Föreningen Haga – Brunnsvikens vänner

Redaktör: Erik Ahlenius

Ansvarig utgivare: Bengt Edlund

Box 7161 171 07 SOLNA
Postgiro 428 37 57 - 5

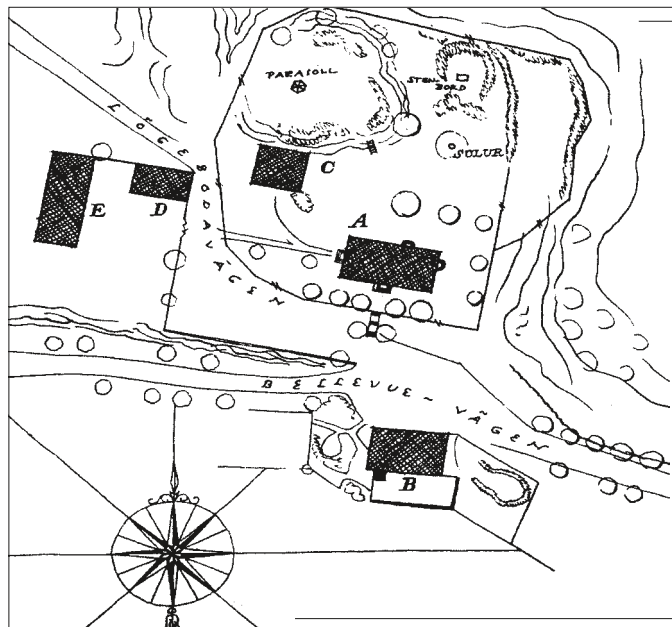
Har Du några exemplar till övers?

Hagabladet publiceras sedan 1992. Tidningen har även en förhistoria, från början hette bladet nämligen "Fjäriln".

Föreningen får förfrågningar om Hagabladet/Fjäriln från bibliotek. Vi vill gärna kunna förse dem med kompletta uppsättningar av tidningen, hela vägen ner till Fjäriln. Men tyvärr är det knäpigt med exemplar från de första åren.

Därför ställer vi här en fråga till våra allra trognaste medlemmar: har Ni möjligen några exemplar av Fjäriln som ni kan avvara? Även Hagabladet från år 1992 har vi ont om.

Om så är fallet, skicka gärna tidningarna till Haga-Brunnsvikens vänner, Box 23224, 104 35 Stockholm. (obs, ej samma adress som 1990!) ●

Hittar Du tillräckligt bra i Nationalstadsparken?

HAGA – BRUNNSVIKENS VÄNNER

Bli medlem och upptäck nya sevärdheter!

Årsavgift 150 kronor.

Familjemedlem, ungdom och studerande upp till 25 år 75 kr.
Föreningar och företag 275 kr. Postgiro: 428 37 57 - 5.

www.haga-brunnsviken.org

Bilden: äldre situationsplan, Bellevue; bokstaven A markerar Paschens malmgård.

VÅRENS PROGRAMPUNKTER

DELTAGANDE ANMÅLS TILL ELLA ÖSTRÖM, TEL. 08-34 43 40!

Torsdagen den 2 mars, 18.00

ÖVERGRIPANDE PLANERINGS- OCH TRAFIKFRÅGOR I SOLNA

med fokus på Nationalstadsparken.

Planarkitekt **Jessica Andersson**
och trafikplanerare **Allan Hedman**
på Stadsarkitektkontoret presenterar
översiktsplanen för området kring
Brunnsviken.

Se artikel i denna tidning
för bakgrund!

Samling Solna Centrum, Stadshusets
entré, kl. 17.50, längst in i Gallerian.
T-bana till Solna Centrum.

Paschens malmgård uppfördes 1757 för hovmålaren *Joban Pasch*. Byggnaden har en varierad historia, bl.a. har den använts som kunglig sommarbostad och senare som barnhem. Ritning från 1956 i Stockholms stadsmuseums byggnadshistoriska inventering (pris 70 kronor).

Måndagen den 20 mars, 18.00

CARL ELDHS ATELJÉ- MUSEUM I BELLEVUE

Intendent **Åsa Cavalli-Björkman**

berättar om Carl Eldhs liv
och skulpturer, men också
om den hotsituation som
råder p.g.a. planerna
för Norra länken.

Adress: Lögebodavägen 10.

Buss 40 till Cedersdalsgatan, vid
Johannes skola.

Följ Bellevuevägen upp i parken.
Avgift 40 kronor.

Torsdagen den 6 april, 17.30

PASCHENS MALMGÅRD I BELLEVUE

Antikvarie **Britt Wisth**,
Stockholms stadsmuseum,
berättar om det nyrenoverade
husets historia.

Henrik Jurewicz berättar om den
framtida serverings- och
konferensverksamheten.

Adress: Bellevuevägen 10.
Samma vägbeskrivning som för
ateljémuseet!
Avgift 30 kronor.

Torsdagen den 4 maj, 18.30

FISKJÖÄNG OCH LILLSJÖN, RESTAURERING AV VÅTMARKER OCH BETESMARKER

Jägmästare **Henrik Niklasson**,
Kungl. Djurgårdens Förvaltning,
berättar och leder en vandring
genom området.

Samling: Stora Skuggans väg 22,
(f.d. Naturens Hus).

Buss 40 från Odenplan kl. 17.55,
(Obs – denna tur går ända fram till
Stora Skuggan.)
Avgift 30 kronor.

Onsdagen den 10 maj, 18.00

ÅRSMÖTE I HAGA FORUM

I anslutning till årsmötes-
förhandlingarna berättar professor
Hans Åstrand om Kraus, Mozart och
Bellman, och framför musik.

Lokal: Haga Forum, i södra delen av
Hagaparken.

Buss 52 går hela väga fram, annars
buss 2 till Norrtull.

**Söndagen den 11 juni,
från 11.00 till ca 17.00**

HAGADAGEN

Program, med vandringar,
visningar och andra evenemang,
presenteras i senare nummer av
Hagabladet.

